

POSTANOWIENIE

Dnia 24 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania A. H. prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą M. w B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

z udziałem A. M., Syndyka Masy Upadłości K. Polska Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w O.

o ustalenie płatnika składek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 24 listopada 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 20 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

I. odrzuca skargę kasacyjną,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. na rzecz A. H. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 maja 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. stwierdził, że A. M. podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i chorobowemu w okresie od 1 czerwca 2012 r. do 31 lipca 2012 r. jako pracownik u płatnika składek M. A. H.

Wyrokiem z dnia 30 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w L. zmienił zaskarżoną

przez płatnika decyzję i ustalił, że A. M. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym; emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i chorobowemu od 1 czerwca 2012 r. do 31 lipca 2012 r. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek M. w B.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 20 marca 2019 r. oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku. W uzasadnieniu wyroku podkreślono, że z przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że A. M. faktycznie świadczyła pracę na rzecz płatnika składek, którym w niniejszej sprawie była jedynie R. Spółka z o.o. w W. Umowa o pracę z dnia 1 czerwca 2012 r. zawarta została pomiędzy ubezpieczoną a R. Spółką z o.o. w W. Nigdy wcześniej A. M. nie była pracownikiem A. H. ani nie łączyła ją z nim jakakolwiek umowa, która mogłaby być przedmiotem ewentualnego przejęcia pracownika w trybie art. 23¹ k.p. Takie przejęcia miały miejsce wobec innych osób, pierwotnie zatrudnianych przez firmę M. A. H. przekazywanych do R. Spółki z o.o., co tworzyło odmienną sytuację prawną. Argumenty podnoszone przez organ rentowy, a dotyczące przejmowania pracowników, nie mają więc zastosowania do sprawy niniejszej, gdzie od nawiązania do rozwiązania stosunku pracy po stronie pracodawcy występowała jedynie R. Spółka z o.o. w W. Podkreślenia wymaga także i to, że przez cały okres świadczenia pracy przez A. M. R. Spółka z o.o. odprowadzała stosowne składki na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne oraz - co podkreślały strony, w tym zainteresowana A. M. - tylko R. Spółka z o.o. wypłacała jej wynagrodzenie.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną i zarzucił naruszenie prawa materialnego polegające na błędnej jego wykładni oraz niewłaściwym jego zastosowaniu przez nieuwzględnienie wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności oraz w konsekwencji ocenę znajdującego się materiału dowodowego bez jego wszechstronnego rozważenia, tj.: (-) art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 4 pkt 2 a, art. 6 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 11 i art. 12 i art. 13 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266; dalej ustawa systemowa), przez ich błędną wykładnię i uznanie, iż A. M. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i chorobowemu od 1

czerwca 2012 r. do 31 lipca 2012 r. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika A. H. prowadzącego działalność pod nazwą M. w B.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie oraz oczywistą zasadność niniejszej skargi kasacyjnej (art. 398⁹ 1 pkt 2 i 4 k.p.c.). W uzasadnieniu wniosku skarżący podkreślił, że w niniejszej sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie w celu dla wyjaśnienia, czy w relacjach pomiędzy ubezpieczoną a Spółką R. faktycznie realizowane były cechy stosunku pracy, stanowiącego tytuł do podlegania przez A. M. ubezpieczeniom społecznym. Zdaniem organu rentowego, zachodzi konieczność dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni art. 22 § 1 k.p. w powiązaniu z powołanymi przepisami ustawy systemowej przez wskazanie, czy doszło do faktycznego nawiązania stosunku pracy z tytułu zatrudnienia przez A. M. ze Spółką R. czy też w rzeczywistości pracowała ona dla M., przy czym organ rentowy uważa, że pracodawcą w przywołanych okolicznościach sprawy był M. A. H., na rzecz którego A. M. zobowiązała się do wykonywania pracy określonego rodzaju pod kierownictwem kadry kierowniczej M. oraz w siedzibie M.

W ocenie skarżącego, wyrok sprzeczny jest z dominującym orzecznictwem sądów powszechnych. Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 9 sierpnia 2018 r., III AUa 667/17, czynnikiem decydującym o tym, na rzecz jakiego podmiotu była *de facto* wykonywana praca, jest jej finalny efekt, a ściślej rzecz ujmując, należy w takiej sytuacji badać, który podmiot osiąga w ostatecznym rozrachunku korzyść z wykonania umowy. Istotne jest, że korzyści z tejże pracy uzyskuje pracodawca.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23 września 2015 r., sygn. akt III AUa 48/15, to pracodawca jest płatnikiem składek, pomimo że fizycznie wynagrodzenie wypłaca podmiot trzeci. Za taką interpretacją przemawia to, że art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nakazuje traktować takiego zainteresowanego jako pracownika swego pracodawcy, a dla pracownika, zgodnie z art. 4 pkt 2 lit. a tej ustawy, płatnikiem jest właśnie pracodawca.

Zgodnie z tezą wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 stycznia

2019 r., sygn. akt III AUa 1208/18, istotą pracy podporządkowanej jest możliwość codziennego konkretyzowania pracownikowi jego obowiązków, a w szczególności określenia czynności mieszczących się w zakresie uzgodnionego rodzaju pracy i sposobu ich wykonywania. Charakterystyczna dla stosunku pracy dyspozycyjność pracownika wyraża się właśnie w zobowiązaniu do podejmowania zadań według wskazań pracodawcy a obowiązek stosowania się do poleceń przełożonego został wyeksponowany w art. 100 § 1 k.p.

W stanie faktycznym zbliżonym do niniejszej sprawy wyrokiem z dnia 26 lipca 2018 r., III AUa 1322/16, Sąd Apelacyjny w Krakowie uznał usługobiorcę za faktycznego pracodawcę ubezpieczonego, zatrudnionego w ramach pozornej umowy outsourcingowej, jako faktycznie sprawującego nadzór i kontrolę nad ubezpieczonym zatrudnionym w ramach takiej umowy.

W kwestii oczywistej zasadności skargi, skarżący podkreślił, że Sąd Apelacyjny „nie dokonał prawidłowej wykładni i zastosowania przepisów istotnych dla przeprowadzenia pełnej oceny spełnienia przez Spółkę R., jako Usługodawcę przesłanek do uznania jej za faktycznego pracodawcę dla A. M. Przyjął, bowiem *a priori*, bez szczegółowej analizy i pogłębionych rozważań w tej kwestii, że wytworzone przez Spółkę R. dokumenty, skutkują stosunkiem podporządkowania ubezpieczonej w tejsze Spółce oraz że fakt opłacenia przez Spółkę składek na ubezpieczenia społeczne (faktycznie przez Spółkę nieopłaconych) ma decydujące znaczenie przy pozbawieniu M. A.H. przymiotu pracodawcy wobec A. M.”.

W skardze kasacyjnej wskazano wartość przedmiotu zaskarżenia w kwocie 992 zł.

Odwołujący się, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o jej odrzucenie, ewentualnie o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania, a w przypadku nieuwzględnienia tego wniosku – o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono

odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPIUS 2000 nr 15, poz. 601; z dnia 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z dnia 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregośkolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266). W rezultacie, w sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania ubezpieczeniu. Sprawa ta nie należy zatem do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114; z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34; z dnia 15 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 5 grudnia 2017 r., I UZ 52/17, LEX nr 2434481; z dnia 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19, LEX nr 3033209).

Ponieważ w niniejszej sprawie, jak wynika z treści odwołania, nie jest sporne podleganie zainteresowanej ubezpieczeniom społecznym jako pracownik w okresie objętym decyzją, ale to kto tym okresie był jej pracodawcą a w konsekwencji płatnikiem składek, to niniejsza sprawa dotyczy ustalenia podmiotu zobowiązanego do zapłaty składek z tego tytułu. Jest więc sprawą o prawa majątkowe, w których dopuszczalność skargi kasacyjna uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia nie niższej niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.).

Jak zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19 (LEX nr 3033209), ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1027, dalej jako ustawa

zmieniająca), ustawodawca mając na względzie weryfikację prawidłowości podmiotów zgłaszających ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, którym nie można było przypisać funkcji płatnika składek, znowelizował ustawę systemową wprowadzając nową kategorię decyzji wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, tj. ustalającą płatnika składek (art. 83 ust. 1a) oraz dodając do ustawy przepisy regulujące skutki takiego ustalenia (art. 38a). Z uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy nr 1306) wynika, że uchwalenie tych przepisów miało na celu zapobieganie praktykom, które miały miejsce między innymi z udziałem spółek: "R." i "K.", sprowadzającym się do tego, że dotychczasowy podmiot zatrudniający (płatnik składek) na podstawie umowy z podmiotem trzecim przekazywał temu podmiotowi - pod pozorem rzekomego transferu zakładu pracy - wyłącznie osoby zatrudnione, w wyniku czego dochodziło do rozwiązania stosunków prawnych będących podstawą zatrudnienia z dotychczasowym podmiotem zatrudniającym (płatnikiem składek) i nawiązania stosunków z podmiotem trzecim (który z tego tytułu był nowym płatnikiem, a zatem w ujęciu art. 38a ust. 1 ustawy systemowej „podmiotem zgłaszającym”). Następnie „podmiot trzeci” udostępniał tych samych pracowników podmiotowi zatrudniającemu w wyniku czego nadal korzystał z pracy swoich pracowników, mimo że formalnie ich nie zatrudniał i nie był płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne (zob. K. Ślęzak, Prawne kontrowersje związane z ustalaniem płatnika składek na podstawie art. 38a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, *Praca i Zabezpieczenie Społeczne*, 2018 nr 9, s. 5-16). Stąd w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej zostało zawarte również rozstrzygnięcie intertemporalne, w myśl którego do składek nienależnie opłaconych przez podmiot, który zgłosił ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, za okres wskazany w decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się odpowiednio art. 38a ust. 3-7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Z tych przyczyn zdezaktualizował się pogląd Sądu Najwyższego zwarty w postanowieniu z dnia 30 sierpnia 2018 r., I UZ 19/18 (LEX nr 2538817), że jeżeli decyzja ustala, że ubezpieczony podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek, a jako podstawę jej

wydania powołuje art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, to należy przyjąć, że przedmiotem sprawy jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy, a zatem dopuszczalność skargi kasacyjnej nie jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia - art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. Bazował on bowiem na uprzedniej treści art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w której nie rozróżniano sprawy o ustalenie podlegania ubezpieczeniu od sprawy o ustalenie płatnika składek.

W związku z powyższym skarga kasacyjna podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 3 w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800).